

Beslut 2009/24

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Under en huvudgudstjänst (rekviemhögmässa) på Alla själars dag har förekommit böner och utformning av nattvardsmoment som avvikit från Svenska kyrkans gudstjänstbruk och tradition och stridit mot Svenska kyrkans lära. Tjänstgörande präst har ansetts ha underlåtit att följa Svenska kyrkans ordning och brutit mot sina vigningslöften och har därför föreskrivits en provotid för fortsatt behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

Meddelat: 24/9

2 kap. 6 §, 31 kap. 12 § samt 32 kap. 12 § kyrkoordningen

Domkapitlet i X stift tog del av en agenda från en rekviemhögmässa i M kyrka på Alla själars dag 2008-11-02. Enligt domkapitlet avvek flera moment i agendan uppenbart från Svenska kyrkans tradition och lära. I ett inom domkapitlet upprättat föreläggande angavs att agendan avvek från Svenska kyrkans tradition och lära på följande punkter:

"- I den inledande bönen för de hädangångna beskrivs att 'vi har kommit samman för att minnas, styrka och trösta med våra böner och Herrens heliga Nattvard'. Det är helt främmande för Svenska kyrkans lära att vi kan styrka och trösta de hädangångna eller använda nattvarden eller våra böner för detta. Över huvud taget ligger det utanför Svenska kyrkans tradition att be för de döda i former där vi försöker påverka de dödas tillstånd.

- Efter en introduktion till syndabekännelsen ber prästen 'den saliga Jungfrun Maria, Guds änglar och helgon och hela församlingen att be för honom'. Det är fundamentalt i luthersk kristen tro att inga medlare står mellan oss och Gud. Inte heller behövs hjälp av någon annan att bära fram våra böner till Gud.
- Kollektbönen, där återigen temat bön för de avlidna uppträder, avslutas med orden 'låt din Kyrkas bön bli Dina tjänare till hjälp och Din Kyrkas offer dem till hugsvalelse' Det är främmande för luthersk tradition att kyrkans hjälp och framför allt kyrkans offer skulle vara de döda till hjälp.
- Under ljusständningsmomentet förekommer smörjelse med invigd olja. Innebörden i detta moment är oklart, främmande för luthersk tradition utom i mycket specifika fall, och ur ett själavårdande perspektiv olämpligt att använda utan förklaring i en offentlig gudstjänst.
- Instiftelseorden är kompletterade med egna tillägg och utsmyckningar, vilket strider mot kyrkans ordning. Bland annat andas prästen över bröd och vin, vilket är en symbolhandling som är direkt olämplig, eftersom man där kan ana en ämbetssyn som knappast har förankring i luthersk teologi.
- I ett avslutande tillägg i nattvardsbönen förekommer följande parti, bett av prästen: 'Vi bönfaller dig, allsmäktige Gud: Sänd Din ängel att på alla våra hädangångnas vägnar bära fram detta vårt offer på Ditt altare i himlen inför Din Gudoms oändliga härlighet, Dig till behag och de hädangångnas själar till tröst'. Den nattvardssyn som uttrycks i detta är helt oacceptabel ur ett svenskkyrkligt perspektiv. Sammantaget kan man konstatera att den gudstjänst som firats i M kyrka starkt avviker från Svenska kyrkans gudstjänstbruk och lärotradition.

Gudstjänstlivet i M församling har redan tidigare varit föremål för snarlik kritik, vilket gör ärendet allvarligt."

Domkapitlet – förordnade genom beslut den 17 december 2008 att dåvarande vikarierande kyrkoherden i församlingen A, komministern B, diakonen i samma församling C och diakonen i H församlingen D skulle yttra sig i ärendet. Samtliga fyra yttrade sig. Domkapitlet sammanfattade yttrandena enligt följande:

"Bs inställning

B anger inledningsvis i sitt yttrande: 'Först måste det dock konstateras, att när det gäller den gudstjänst som firades i M församling på Alla Själers Dag 2008, den s.k. Requiemhögmässa som nu tilldragit sig domkapitlets rättmätiga intresse och som bildar grunden för ovannämnda frågan, så måste vi genast tillstå att detta, med alla mått mätt, endast kan betraktas som ett oerhört olyckligt misstag, förorsakat av tjänstgörande prästs bristande, teologiska och liturgiska omdöme, parat med en osannolik oförmåga att tydligare stå emot de starka, folkliga påtryckningar från församling, ideella krafter och medarbetarteam som låg bakom den radikalt felaktiga planering som sedan bildade grund för den aktuella gudstjänstens utformning. Allt detta ansvar måste naturligtvis läggas på undertecknad som i samtal med vikarierande kyrkoherden A förklarat sig fullt villig att acceptera de kraftiga reprimander och den välförtjänta tillrättavisning som denne i sin pastorala omsorg valt att utdela, samt även förklarat sig villig att i framtiden i allt följa de noggranna instruktioner som denne delgivit undertecknad, vad gäller gudstjänsternas utformning, planering och genomförande i M.'

I fråga om de omständigheter som domkapitlet den 17 december 2008 angett uppenbart strida mot Svenska kyrkans tradition och lära i agendan för högmässan den 2 november 2008 har B särskilt angett bland annat: Många andra församlingar i Svenska kyrkan framför regelbundet Requiem och andra musikstycken med dessa och liknande texter. Instiftelseorden lästes inte av diakonen. Det var heller inte så att prästen andades över bröd och vin vid ifrågavarande högmässa. Anvisningen i agendan om andning hade olyckligtvis följt med då Requiemhögmässans texter överfördes från en källa till en annan. Inte heller framsades några böner till Maria eller helgonen. Det bads endast om Marias och helgonens förböner, såsom man normalt ber om varandras förböner. 'Då vi vet att alla är levande inför Gud, gäller samma sak när vi ber om förböner från de systrar och bröder som redan trätt ur tiden och gått före oss.' I andra sammanhang inom Svenska kyrkan ber man på ett sådant sätt att det kan tolkas som att man försöker påverka de dödas tillstånd. Han framhåller också att det tydligt framgår av de lutherska bekännelseskrifterna, bland annat av Augsburgska Bekännelsens Apologi, kap. IX, att de som redan befinner sig i himmelen ber för oss.

B återoppar i fråga om smörjelse med invigd olja ett anonymt citat: 'Om smörjelsen med olja är väl bara att säga att Domkapitlet befinner sig otakt med fromhetsutvecklingen i Svenska kyrkan. Smörjelse med olja är bibliskt och används ofta i sjukhuskyrkan, i förbönsgudstjänster, även vid dop och konfirmation.'

As inställning

A anför bland annat: 'Jag instämmer i domkapitlets bedömning av ifrågavarande gudstjänst. Själv var jag inte närvarande vid gudstjänsten och hade heller inte deltagit i utformningen av den. Agendan trycktes sent, jag såg den först på fredagen före Allhelgonahelgen och läste inte igenom den tillräckligt noga för att kunna vidtaga de åtgärder som jag nu inser att jag borde ha gjort. Jag är medveten om att det i gudstjänsten fanns moment som inte borde förekomma i en gudstjänst i Svenska kyrkan. – Inte heller diakon C var delaktig i planeringen av gudstjänsten. Han var uppsatt för tjänstgöring i predikoturerna och infann sig till kyrkan ovetande om gudstjänstens utformning. – I domkapitlets brev hävdas att B, D, C och jag själv har brutit mot våra vigningslöften. Detta är dock en allvarlig anklagelse. Jag har under min tid som präst i Svenska kyrkan aldrig avvikit från Svenska kyrkans tro och bekännelse eller så vitt jag vet förkunnat något som står i strid med en evangelisk-luthersk trosuppfattning. Jag har inte brutit mot något av mina i prästvigningen avgivna löften. Däremot kan jag inse att jag i detta fall inte tillräckligt har beaktat mitt tillsynsansvar som kyrkoherde vilket jag beklagar.'

Cs inställning

C anför: 'Jag medverkade i gudstjänsten den 1 och den 2 november 2008 Alla helgons respektive Alla själers dag då jag var schemalagd dessa dagar. Vid båda tillfällena var B huvudansvarig för gudstjänsten. Jag har tidigare deltagit i gudstjänster som letts av B under passions- och påsktiden. Efter det första året ifrågasatte jag innehållet i dessa gudstjänster, med bland annat om rökelse överensstämde med lutherskt gudstjänstliv. Därför har jag omsorgsfullt sett till att inte finnas med i

detta sammanhang genom att ta ut ledighet under passions- och påsktid Jag har ej deltagit i Änglamässor osv. av samma anledning. – Jag har inte heller, innan jag fick protokollet från domkapitlet, känt till att vare sig kyrkoherde E eller komminister B har varit föremål för anmälan till domkapitlet. Inte heller någon av mina diakonkolleger har känt till detta. Jag har haft kännedom om att det vid tidigare tillfällen sänts in agendor till stiftet men inte vetat om att det lett till någon form av erinran eller åtgärd. – Efter gudstjänsten den 1 november 2008, Alla helgons dag, meddelade jag vikarierande kyrkoherde A att jag känner tveksamheter inför att fira denna form av högmässa. Anledningen var bland annat att jag inte förstår vad som sker i gudstjänsten, varför böner riktas till Maria och varför instiftelseorden till nattvarden sjungs osv. Jag var tveksam utifrån Svenska kyrkans handbok, och meddelade A min inställning. Han vidtog ingen åtgärd. Jag tar givetvis ansvar för det sammanhang jag medverkat i, för vad jag själv sagt och gjort. Jag vill understryka att jag inte deltagit i planerande av vare sig rekviemhögmässan den 2 november 2008, eller den högmässa som firades den 1 november 2008. Jag ångrar djupt, och ber ursäkt om jag gjort mig skyldig till något brott mot mina vigningslöften. Jag vet bara inte på vilket sätt jag skulle ha kunnat agera. Jag informerade A om min tveksamhet. Han vidtog ingen åtgärd, och då återstod bara arbetsvägran. Det senare var inget alternativ för mig. Jag vill vara lojal mot mina vigningslöften och mot församlingen och gudstjänstdeltagarna. – Som diakon måste jag kunna lita på att den präst som ansvarar för gudstjänsten gör rätt och håller sig till kyrkordningen och Svenska kyrkans bekännelseskriterier. Ännu mer att kyrkoherden som skall vaka över arbetet som församlingen bedriver. Det betyder inte att jag avsvär mig ansvar för mina egna handlingar.'

Ds inställning

D, som är gift med B, anger bl.a: 'Det är med smärta och förvåning som jag tagit emot X Domkapitels brev. Jag har på Alla Själers Dag 2 november 2008 i M församling endast utdelat Nattvarden under denna Requiemmässa på min frivilliga tid. Jag vill påpeka att jag ej läst Instiftelseorden vid Nattvarden. Ej heller har jag någonsin gjort detta, då det är prästens uppgift. Så skedde också i denna mässa. Under torsdag kväll fick jag agendan av tjänstgörande präst, med uppgiften att jag endast skulle hjälpa till vid Nattvarden och jag lade då agendan i min väska. Som vigd diakon har jag tjänstgjort i F församling, G församling och nu i H församling och jag har varit schemalagd att en gång i månaden medverka vid församlingens huvudgudstjänst och min uppgift har varit att be förbönen och medverka vid utdelandet av Nattvarden. Vid alla dessa gudstjänster har jag alltid haft förtröstan för de präster som lett gudstjänsterna, då jag inte har någon liturgisk utbildning som diakon eller någon kompetens att bedöma en agenda teologiskt. Därför kan jag inte se hur jag skulle ha brutit mot mina vigningslöften, enligt 32 kap. 12 § Kyrkoordningen'."

Domkapitlet i X stift beslutade den 13 mars 2009 följande: "Med tillämpning av 31 kap. 12 § första stycket 1 kyrkoordningen beslutar domkapitlet dels om en treårig prövotid t.o.m. den 12 mars 2012 för B för fortsatt behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst, dels att tilldela A en skriftlig erinran. Domkapitlet finner inte skäl att i fråga om C och D besluta om påföljd i enlighet med vad som föreskrivs i 32 kap. 12 § första stycket kyrkoordningen.

Som skäl för beslutet anförde domkapitlet följande: "I fråga om vad B särskilt åberopat i sitt yttrande till domkapitlet och som redovisas i det föregående - - - vill domkapitlet anmärka följande. Domkapitlet vill framhålla att det är en sak att i bönens språk gå till Gud med vår längtan efter dödas väl och det är en helt annan sak att försöka 'styrka och trösta' dem. – Rekviem och musikstycken med rekviemliknande innehåll förekommer i många sammanhang i Svenska kyrkan. Detta innebär dock inte att allt är lämpligt för användning i huvudgudstjänsten. – Även om instiftelseordens själva kristusord lästes av en präst så lästes de andra delarna av det som traditionellt betraktas som instiftelseorden av en diakon. Helheten i instiftelseorden är dock så vanställd av privata utsmyckningar att helheten går förlorad och detta är i sig otillåtet. – Enligt agendan erbjuds 'enskild förbön och/eller smörjelse med invigd olja'. Det finns enligt domkapitlets mening dels en teologisk oklarhet i begreppet i detalj 'invigd', dels i att smörjelse erbjuds utanför själavårdens ram. Att olja skulle användas i Svenska kyrkan vid dop och konfirmation är direkt felaktigt, eftersom dessa gudstjänster ska firas enligt kyrkohandboken och där ingår inga smörjelsemoment. När det gäller Bs hänvisning till Augsburgska Bekännelsens Apologi, kap. IX, så återfinns här inget av relevans för

ärendet. Augsburgska bekännelsen, art. XXI, säger däremot: 'Om dyrkan av helgonen lära de, att man kan hålla helgonen i åminnelse, för att vi skola lära att efterlikna deras tro och goda gärningar i enlighet med vår kallelse' /.../ 'Men Skriften lär icke, att vi skola åkalla helgonen eller begära hjälp av dem, emedan den ställer fram för oss Kristus allena såsom medlare, försoningsmedel, överstpräst och förebedjare. Han bör åkallas och han har lovat att höra våra böner'. Slutligen i denna del vill domkapitlet anmärka att det inte längre finner anledning utgå från att B har andats över bröd och vin vid ifrågavarande tillfälle.

De av B vid sin vigning till präst avgivna prästlöftena innebar att han åtog sig att utöva uppdraget som präst så att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen. Han lovade vidare att stå fast i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten, att i sin tjänst följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild samt att leva så bland människor att han blir vittne om Guds kärlek och om försoningens hemlighet.

Den gudstjänst som firades i M kyrka den 2 november 2008 var församlingens huvudgudstjänst, En principiell skyldighet föreligger för den som leder en sådan gudstjänst att följa den svenska kyrkohandbokens ordning. Domkapitlets utredning visar emellertid att gudstjänsten starkt avvek från Svenska kyrkans gudstjänstbruk och tradition. Som ledare för denna gudstjänst underlät B på ett flagrant sätt att iaktta regler som gäller för hans tjänstgöring som präst i de hänseenden som domkapitlet upptagit i sitt föreläggande den 17 december 2008, dock med det förtydligande som i de föregående angetts i fråga om den sista punkten om läsandet av instiftelseorden och i fråga om andning över bröd och vin. B har genom att underlåta att iaktta gällande regler brutit mot sina prästlöften.

I sitt yttrande i nu förevarande ärende till domkapitlet - - - anger B att hans yttrande inte på något sätt skall ses som präglat av någon sarkastisk, ironisk eller nonchalant ton från hans sida och tillägger att sådant vore honom starkt främmande, utan endast är som ett rakt och ärligt vittnesbörd om den troskamp som han tvingats genomgå med anledning av de många händelser som timat och de svåra beslut som han tvingats fatta, dels för egen del men också för många andra inblandade i detta skeende. Domkapitlet vill härtill anmärka att domkapitlet i motsats mot B finner dennes yttrande just vara präglat av sarkasm och ironi och vara hållet i en nonchalant ton. Detta talar egentligen mot att han får fortsätta att vara verksam som präst, särskilt som domkapitlet i tidigare ärende framfört kritik mot hans sätt att leda gudstjänster.

Domkapitlet finner omständigheterna vara sådana att för B bör föreskrivas en prøvotid för fortsatt behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Prövotiden skall gälla under tre år från dagen för domkapitlets beslut den 13 mars 2009 t.o.m. den 12 mars 2012.

Också A har avlagt prästlöfte, dock av viss annan lydelse än som varit fallet med B. Enligt de vagningslöften som då gällde lovade prästen bl.a. att efterleva kyrkans lag och ordning, att efter den nåd Gud förlänar, hugsvala och upprätta bedrövade och bekymrade hjärtan samt att så ställa sitt leverne att det varder till föredöme för var man och ingen till anstöt. I de enligt 1986 års kyrkohandbok numera föreskrivna vagningslöftena motsvaras det närmast av att prästen lovar att följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild samt leva så bland människor att han eller hon blir vittne om Guds kärlek och försoningens hemlighet. Med de av 1987 års kyrkomöte antagna vagningshandlingarna avsåg kyrkomötet inte att göra någon ändring i sak av prästlöftena i förhållande till tidigare ordning (jfr. CsSkr 1987:4, KE 8).

Det framgår av utredningen hos domkapitlet att A tillställts agendan för högmässan den 2 november 2008 under fredagen före helgen men inte satt sig in i dess innehåll på sådant sätt att han ville anmärka på dess utformning. Vidare framgår att A av diakonen C efter högmässan den 1 november 2008 uppmärksammats på att denne kände tveksamhet inför att fira den form av högmässa som ägt rum den dagen, likaledes under ledning av B, men att A inte vidtagit någon åtgärd med anledning därav.

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket kyrkoordningen har en kyrkoherde ansvaret för tillsyn och övergripande samordning av all verksamhet utifrån församlingens grundläggande uppgift. A har

enligt domkapitlets mening brustit i sitt tillsynsansvar och därmed brutit mot löfte som han givit vid sin vigning. Domkapitlet ser allvarligt på detta förhållande, eftersom det bidragit till att sprida en form av B ledda gudstjänster som, även om de uppskattats av gudstjänstdeltagare, skilt sig i åtskilliga hänseenden från vad som varit förenligt med kyrkans lära och ordning.

Domkapitlet finner omständigheterna vara sådana att A bör tilldelas en skriftlig erinran.

Diakonen C har själv reagerat för att det har funnits icke tillåtna moment i agendorna för av B ledda gudstjänster av olika slag. Han har inte deltagit i framtagandet av agendan inför högmässan den 2 november 2008. Han anmälde efter högmässan den 1 november 2008 tveksamhet till A om den typ av högmässa som B lett den dagen och om ordningen stämde överens med kyrkohandboken. Mer kan inte begäras av honom och någon åtgärd mot honom enligt 32 kap. 12 § första stycket kyrkoordningen blir därmed inte aktuell för hans del.

Diakonen D, som innehar anställning som diakon i annan församling än M, hjälpte frivilligt till vid den av hennes man B ledda högmässan i M kyrka den 2 november 2008. Utredningen visar inte att hon tagit befattning med ifrågavarande agendas tillkomst. Hon synes inte ha fullgjort annan uppgift än att delta i utdelandet av nattvarden. Inte heller för hennes del finns anledning att vidtaga åtgärd enligt 32 kap. 12 § första stycket kyrkoordningen."

B överklagade domkapitlets beslut och yrkade att det skulle undanröjas.

Till stöd för sitt överklagande anförde B följande: "På Alla Helgons dag den 1 november 2008 firades som huvudgudstjänst i M församling, X, en ordinär högmässa, helt enligt Svenska kyrkans handbok. Dagen därefter, Alla själars dag, den 2 november 2008, firades istället en musikgudstjänst som temagudstjänst, benämnd och annonserad som "Requiemhögmässa" med infogat requiem av kör och församling. Församlingens ledning missade i detta fall att begära tillstånd från Domkapitlet för firande av temamässa, vilket vi vidstår, men anser inte att detta förbiseende i sig föranleder en så kraftig åtgärd som X Domkapitel vidtagit mot mig som ansvarig gudstjänstledare eller mot vikarierande kyrkoherden som tillsynsansvarig.

Med ledning av den inskickade agendan för denna musikgudstjänst har X Domkapitel riktat ett antal åtalspunkter mot mig, vilka man sammantagna anser visar att jag brutit mot mina vigningslöften. Dessa punkter avser jag i det följande bemöta och för varje punkt även åberopa de bevis som synes tala för mig.

Först bör sägas, att den aktuella musikgudstjänsten planerades i samråd med en av församlingens musiker som uttryckte önskemål om inkorporerandet av ett requiem i temagudstjänsten på den aktuella dagen, vilket tidigare också varit ett starkt önskemål från ordinarie kyrkoherde, dvs. att vi skulle fira en ljusständningsgudstjänst med sjunget/läst requiem som temagudstjänst på Alla Själaras dag. Att detta skulle vara möjligt endast med tillstånd från Domkapitlet, vilket alltså aldrig söktes, får visserligen ses som en försvårande omständighet, men där jag anser att skulden snarare ligger på församlingsledningen, som i god tid tillställdes den aktuella agendan, än på mig som gudstjänstansvarig.

Den första åtalspunkten avser att Domkapitlet anser att böner för de döda är främmande för Svenska kyrkans lära och att böner som söker påverka de dödas tillstånd ligger utanför Svenska kyrkans tradition. Den bön som Domkapitlet avser, var en del av inledningsorden i nämnda gudstjänst, inledningsord som enligt kyrkohandboken kan formuleras fritt i huvudgudstjänst liksom i temagudstjänst. Dessa inledningsord var också en del av det requiem som framfördes denna dag och det enda särskiljande var att det var prästen och inte kören som framsade dem. När det gäller bön för de avlidna rent generellt, hänvisar jag också till det som min vigningsbiskop biskop em. Y påpekat i brev till mig med anledning av denna anmälan och som han anser att jag bör framhålla.

Vad gäller förbön för de döda har en tidigare direkt avvisande hållning skiftat till större öppenhet. Så föreskriver exempelvis gällande handbok att officianten vid en begravning som slutbön skall be: 'Ge honom, o Herre, din frid och låt ditt eviga ljus lysa för honom', eller annan slutbön. Det är uppenbart att det är en bön, försiktig, men dock, som 'försöker påverka de dödas tillstånd'. Hur långt detta skall utvecklas i bönespråket kan diskuteras. Den skarpa åtskillnaden mellan de nu levande och de döda är väl snarast ett resultat av rationalismens seger över teologin. Biblisk är den självklart inte

och inte heller folklig, som dödsannonser och tal vid kistan ger klara belägg för. Att det inte tänks finnas en åtskillnad mellan de troende, som lever här och de som gått före framgår i mässan, där prästen i prefationen ber/sjunger 'Därför vill vi med dina trogna i alla tider och med hela den himmelska härskaran prisa ditt namn och tillbedjande sjunga'. I anglikansk tradition blir det litet tydligare utsagt: 'therefore with angels and archangels and all the company of heaven' och självfallet än mer tydligt i ortodox och orientalisk tradition samt självfallet i romersk katolsk. Vi ber alltså tillsammans med änglar och de som nu är hos Gud.

Ett stort antal församlingar i Svenska kyrkan framför regelbundet requiem och andra musikstycken med dessa och liknande texter, som alltså förkunnar för församlingen en tro som enligt X Domkapitel står i strid med det evangeliska budskapet. Jag anser inte att jag personligen eller just M församling bör straffas för att även vi sätter upp ett requiem, men väljer att göra det i form av en musikgudstjänst där kör, församling och präst alternerar i bedjandet av de traditionella bönerna i ett requiem. Inte heller anser jag att det borde vara någon skillnad på om en bön sjunges eller läses, men detta argument anser sig inte Domkapitlet behöva utreda ytterligare. Då ett requiem liturgiskt sett ju är en särskild gudstjänstform, ofta och nästan uteslutande i form av en nattvardsmässa, och därmed även innehåller böner och andra liturgiska texter i samband med mässfirandet och sålunda är att betrakta som en helhet, var det likaså självklart, när vi väl bestämt oss för att gå församling och musiker till mötes i deras önskemål om uppförandet av ett requiem, att också på intet sätt göra intrång på den aktuella gudstjänstformens inre integritet eller liturgiskt 'stympta' ett requiem, genom att låta musiken vara det enda förkunnande momentet den aktuella dagen.

Då det alltså står klart att det vid varje begravning i Svenska kyrkan bes för de döda i den avslutande fridslysningen, att det med självklarhet förekommer böner för de döda i Svenska kyrkans psalmbok, hur den Heliga Skrift själv talar om böner för de döda som något berömvärt, hur Martin Luther själv bad för döda vänner och släktingar, hur han bevisligen ansåg att det visst gick att be för de döda, att Apologin till Confessio Augustana, tillsammans med de Schmalkaldiska artiklarna, också försvarar detta bruk, liksom en oräknelig hop av kyrkofäder, såsom exempelvis Tertullianus, Kyrillos av Jerusalem i sina katekeser, Eusebios, Ambrosius, Augustinus (som t.o.m. fördömer dem som undviker bönen för de döda vid kyrkans altare), och många, många andra, finner jag det märkligt att X Domkapitel anser att jag så grovt brutit mot mina vigningslöften då jag endast anknutit till allt detta och medverkat i ett requiem i en musikgudstjänst.

Den andra åtalspunkten gäller den syndabekännelse som vi valde att använda i den aktuella temamässan. Enligt handboken är detta också ett moment som kan varieras i en temagudstjänst. Till skillnad mot vad Domkapitlet anser, har jag aldrig någonsin bett eller tillbett Jungfru Maria eller några av Guds helgon, utan endast bett om deras förböner, vilket också var vad som skedde i denna gudstjänst. När det gäller frågan om sådana förböner, refererar jag återigen till biskop em. Ys brev.

Det kan knappast förnekas att det är en starkt förankrad tradition i den världsvida kristenheten att be om jungfrun Marias, helgonens och martyrernas förbön. Bekännelseskriterierna är försiktiga men medger att helgonen nog ber för oss. Med de framsteg som vunnits på ekumenikens område vore det väl märkligt om vi skulle ta avstånd från något i folkfromheten så viktigt och trösterikt.

Den aktuella bönen som Domkapitlet vänder sig emot, är ordagrant hämtad från den ekumeniska tidegården, ett samarbete mellan Svenska kyrkan, Missionskyrkan och Romersk-katolska kyrkan, godkänd och underskriven av dåvarande ärkebiskopen. Den finns och brukas i flertalet av Svenska kyrkans församlingar, men enligt Domkapitlet skulle den alltså till sina olika delar inte kunna användas i X stift eller i M församling i en temagudstjänst, då dess innehåll, trots ärkebiskopens underskrift, står i strid med Svenska kyrkans tro och lära. Detta kan naturligtvis diskuteras, men jag anser inte att detta bör föranleda en så kraftig reprimand som Domkapitlet tilldelat mig.

Den tredje åtalspunkten gäller kollektbönen i den aktuella gudstjänsten, ett moment som enligt gällande handbok kan formuleras fritt, både i huvudgudstjänst och i temagudstjänst. Här dyker återigen temat 'bön för de avlidna upp' och jag hänvisar därför till vad som ovan sagts i denna fråga. Orden som Domkapitlet vänder sig emot, dvs. 'Låt Din Kyrkas bön bli Dina tjänare till hjälp och Din Kyrkas offer dem till hugsvalelse' var dessutom ett sjunget parti i denna gudstjänst och det går likaväl att tolka dem som avseende de faktiskt gudstjänstfirande i den aktuella gudstjänsten, en tolkning som ligger mer i linje med hur jag såg på dem.

Den fjärde åtalspunkten gäller användandet av olja i denna gudstjänst. Innebörden i detta moment förklarades dels i agendan och dels av mig som tjänstgörande präst i samband med detta moment. Det förklarades varför olja användes, vad den ville symbolisera, det framhölls att det var ett helt

frivilligt moment som skedde i samband med utdelandet av Nattvarden, men skilt från detta i rummet. Oljan användes i en strikt själavårdsmässig kontext med ett starkt personligt innehåll, då den kopplades till en möjlighet till enskild förbön av assisterande ministranter och oljesmörjelsen är dessutom ett välkänt och älskat inslag i församlingens gudstjänstliv som brukats förr i ett flertal temamässor och andra gudstjänstformer. Församlingen är således bekant med detta själavårdande inslag. Ingen särskild 'invigning' av oljan skedde heller, utan den betraktades som 'invigd' i och med att den brukades i en själavårdsmässig kontext till de deltagandes nytta och bön.

Vad som dessutom förvånar mig och många med mig, är att olika typer av smörjelse med olja, rikligt förekommer i många församlingar i Svenska kyrkan. Det lärdes ut som en liturgisk möjlighet bl.a. vid Pastoralinstitutet i Uppsala och biskop Z använde, enligt samstämmiga vittnen, själv olja för att inviga ett altare i X Domkyrka för ett par år sedan, trots att det alltså inte fanns angivet som en möjlighet i handboken under vigningshandlingar. Olja används, enligt uppgift, regelbundet i J församling i X, dessutom i huvudgudstjänsten, det förekommer enligt uppgift på Samariterhemmet i Uppsala, i K församling i X vid förbönen, i V Domkyrkoförsamling (där biskopen varje år invigde olja som prästerna sedan kunde hämta i Domkyrkan) och på många, många andra håll i Svenska kyrkan. Under den tid som gått sedan denna anmälan, har jag fått nästan ett hundratal vittnesbörd från präster i olika delar av landet som använder olja i olika gudstjänster. Med anledning av allt detta konstaterar biskop Y i brevet till mig.

Om smörjelsen med olja är väl bara att säga att Domkapitlet befinner sig i otakt med fromhetsutvecklingen i Svenska kyrkan. Smörjelse med olja är bibliskt och används ofta i sjukhuskyrkan, i förbönsgudstjänster, även vid dop och konfirmation.

Då detta alltså är så vanligt förekommande, finner jag det märkligt att Domkapitlet valt att just bestraffa mig för detta bruk, en enskild präst i en enskild församling, och anhåller därför om att Överklagandenämnden i detta fall ser till hela situationen i hela Svenska kyrkan.

Den femte åtalspunkten gäller de 'egna tillägg och utsmyckningar i Instiftelseorden' som Domkapitlet anser strider mot kyrkans ordning. Till detta kan sägas att inga tillägg eller utsmyckningar har lagts till de centrala Instiftelseorden. Dessa läses endast av den celebrerande prästen. För att öka delaktigheten i församlingens gudstjänst läses/bes däremot vissa partier före och efter Instiftelseorden av diakon, församling eller försångare i kören, såsom exempelvis delar av det s.k. Offertoriet. Trots Domkapitlets åsikt är detta, enligt samlad liturgisk expertis, ingen del av själva Nattvardsbönen. De får även här ses som en del av det requiem som inkorporerades i denna temamässa och som sådana är de också möjliga att variera i en temagudstjänst. Faktum är att de i stort sett ordagrant är hämtade från den s.k. Ökenmässan, en annan, välkänd temamässa i stiftet, som av stiftet i andra sammanhang hyllats och lyfts fram. De kan alltså sägas vara del av en stor kristen tradition och dessutom en del av stiftets gudstjänsttradition. Punkten om att prästen andades över bröd och vin är felaktig och denna punkt har också Domkapitlets avskrivit i sitt yttrande.

Den sjätte åtalspunkten avser ett avslutande tillägg till Nattvardsbönen, där Domkapitlet anser att ordet 'offer' ger uttryck för en Nattvardssyn som är helt oacceptabel i ett svenskkyrkligt perspektiv. Om detta råder delade meningar i aktuell liturgisk och teologisk debatt. Återigen tar jag hjälp av vad biskop Y säger till mig.

Termen offer för frambärandet av oss själva och våra gåvor (offertoriet) har förvisso varit högst känsligt i den reformatoriska traditionen, men där är väl problemet med den senmedeltida mässofferstanken till sist övervunnet. Vilken pastoral vinning det kan ligga i att låna in bönespråk i mässan från de äldsta kyrkotraditionerna, som ju är mer bibliska och mindre rationalistiska, är en fråga om de gudstjänstförsamlades öppenhet för ekumenik. Men att karakterisera det som 'helt oacceptabelt ur ett svenskkyrkligt perspektiv' kan inte vara korrekt och i så fall starkt antiekumeniskt. Instiftelseorden i den Svenska mässan har haft en påfallande fast form genom århundradena. De har sin egen form och följer inte någon av de varianter som föreligger i evangelierna och 1 Korintierbrevet. Men i kyrkor som vi nu etablerat gemenskap med förekommer att bibeltexten, oftast ur 1 Korintierbrevet, läses. Alltså kan det bli aktuellt också i en gudstjänst i Svenska kyrkans sammanhang. Även den romersk katolska kyrkan är, liksom Svenska kyrkan, friare i förhållande till de aktuella bibeltexterna.

Det sätt som vi valt att uttrycka oss på i denna temamässa kan därför diskuteras och säkerligen finns det olika uppfattningar om detta även inom Svenska kyrkan, men jag anser återigen inte att det bör föranleda en så kraftig reprimand från Domkapitlet. Istället skulle jag välkomna en diskussion med biskopen och stiftets teologer, både om denna sak och de övriga punkterna i denna anmälan. Jag

vill i detta sammanhang poängtera att ingen som helst kontakt, från biskopens sida, tagits med vare sig mig eller kyrkoherden, för att inbjuda till en diskussion i dessa och andra liturgiska frågor, förrän helt nyligen då beslutet om straffåtgärder redan vidtagits.

Den sjunde åtalpunkten avser anklagelsen att en diakon läst delar av Instiftelseorden i den aktuella gudstjänsten. Detta bygger på ett missförstånd, till följd av att någon blandat ihop Offertorium och Instiftelseord. Jag har förklarat att det absolut inte var någon diakon som läste Instiftelseorden, utan att det med självklarhet, såsom det alltid varit i mina gudstjänster, var celebrerande präst som utfört detta centrala moment. Domkapitlet verkar godta denna förklaring, men anser ändå att Offertoriet är en del av den centrala Nattvardsbönen, en hållning som de alltså är rätt ensamma om i den liturgiska förståelsen av mässan, både i Svenska kyrkan och internationellt.

Den mer svepande anklagelsen om att jag kraftigt avvikit från Svenska kyrkans tro och att jag brutit mot mina vigningslöften, vänder jag mig med emfas emot och jag väljer att återigen citera det som biskop Y framfört till mig gällande detta.

De punkter domkapitlet tar upp - förbön för döda, vädjan om Jungfrun Marias, Guds änglars, och helgonens förbön, det andliga offret i mässan samt smörjelse med olja - har varit föremål för teologisk oenighet och kontroverser i svenskkyrklig tradition från 1500-talet intill nu. Ibland och i delar av Svenska kyrkan har ett mera allmänkyrkligt katolskt perspektiv odlats, i andra fall ett radikalprotestantiskt. Båda tendenserna finns i Svenska kyrkans tradition. Domkapitlet oscillerar i sin skrivning genom att referera till 'Svenska kyrkans tradition och lära', 'fundamentalt i luthersk kristen tro', 'främmande för luthersk tradition', '(knappast) förankring i luthersk teologi', 'ett svenskkyrkligt perspektiv' och 'Svenska kyrkans gudstjänstbruk och lärotradition'. Det första och det sista kan diskuteras med hänvisning till gällande bekännelseskriterier, gudstjänstordningarna, bönboken och Svenska psalmboken. Referenserna till luthersk tradition och luthersk teologi är alltför svepande och där föreligger såväl i svenska som i internationella sammanhang en stor bredd i tolkningsutbudet. Den tolkning Domkapitlet synes företräda ligger i så fall på lutherdomens allra yttersta kant. Uttrycken 'starkt avvikande från' och 'främmande för' med anseende på den aktuella agendan kräver en ingående analys inte minst i relation till 'ökenmässor', som firas i stiftet, 'sofiamässor' som förekommit och ett omfattande utbud av temamässor.

Slutligen vill jag göra Överklagandenämnden uppmärksam på det som Domkapitlet avslutar sin behandling av mitt ärende med. Man säger: Domkapitlet vill härtill anmärka att domkapitlet i motsats mot B finner dennes yttrande just vara präglad av sarkasm och ironi och vara hållet i en nonchalant ton. Detta talar egentligen mot att han får fortsätta att vara verksam präst, särskilt som domkapitlet i tidigare ärende framfört kritik mot hans sätt att leda gudstjänster.

Sammantaget konstaterar alltså Domkapitlet att de redan tidigare kritiserat mitt sätt att leda gudstjänster på, ett anmärkningsvärt yttrande som saknar saklig grund. Inget brev med sådant innehåll har tillställts mig, inget samtal med biskop Z har förts av denna orsak och Domkapitlet har aldrig tidigare på något sätt varit i kontakt med mig i denna fråga eller framfört någon sådan kritik till mig personligen. Jag har hört talas om ett brev som 2007 sändes till kyrkoherden, där Domkapitlet framför en viss kritik mot vissa gudstjänster i M under påsken, gudstjänster som var ekumeniskt inspirerade av katolsk, ortodox, judisk och karismatisk liturgi, men detta brev tillställdes aldrig mig och jag nämndes inte ens i detta brev. Att Domkapitlet idag betraktar detta som "en första varning" får därför anses som missvisande och oriktigt.

Ännu mer anmärkningsvärt, ur ett juridiskt perspektiv, är naturligtvis Domkapitlets yttrande att själva det sätt som jag bemött deras kritik med, skulle vara tillräckligt för att diskvalificera mig som präst. Jag beklagar djupt att Domkapitlet uppfattat mig på detta sätt, vilket aldrig varit min mening, dvs. att jag skulle uppfattas som ironisk just genom att ta upp en teologisk diskussion med Domkapitlet och dra ut konsekvenserna av vad deras resonemang skulle innebära, bl.a. för vilka musikaliska verk som får eller inte får framföras. Att lägga utseende, talesätt eller andra personliga egenskaper som grund för ett beslut, synes mig vara djupt orättfärdigt och ett juridiskt övertramp. Det är fakta som skall tala i ett mål, tillsammans med vad den anklagade faktiskt säger och inte hur han eventuellt säger det. Att man inte gillar den anklagade eller det sätt han uttrycker sig på, skulle i en normal, svensk domstol aldrig tolereras som skäl bakom en domsutsaga och jag ber därför Överklagandenämnden att särskilt beakta detta förhållande i sin bedömning av Domkapitlets beslut."

Domkapitlet anförde i yttrande bl.a. följande: "Församlingen har en gång tidigare, 2007-06-20, kritiserats för att vissa gudstjänster har innehållit för stora avvikelser för att dessa skall kunna

rymmas inom Svenska kyrkans gudstjänstliv - - -. Beslutet, med följebrev från biskopen - - -, sändes till kyrkoherde och församling 2007-06-26. I brevet skriver biskopen särskilt till kyrkoherden: Jag förutsätter att du talat med B och ev. andra berörda präster. Det råder alltså ingen tvekan om att brevet specifikt pekar ut B som ansvarig för den gudstjänst som kritiserats.

Kyrkoherden besvarade detta brev 2007-08-10 - - -, där hon bland annat utlovar att låta vice pastor att i samråd med prästkollegiet utarbeta ett förslag på hur de problem som domkapitlet påtalat ska lösas.

I detta ärende har biskopen haft flera samtal med kontraktsprosten, med uppmaning om tillsyn i församlingen. Biskopen har också vid flera tillfällen påtalat för B att gudstjänsternas utformning måste vara av sådan karaktär att de ryms inom Svenska kyrkans gudstjänstliv.

Kyrkoherdesamlingarna under våren 2008 inriktades särskilt på samtal om vad lutherskt gudstjänstliv är.

I slutet av Bs inlägga, som nu är aktuell, säger han: jag har hört talas om ett brev som 2007 sändes till kyrkoherden, där Domkapitlet framfört en viss kritik mot vissa gudstjänster i M under påsken, gudstjänster som var ekumeniskt inspirerade av katolsk, ortodox, judisk och karismatisk liturgi, men detta brev tillställdes aldrig till mig och jag nämndes inte ens i detta brev. Att B vet att han inte nämndes i ett brev som han bara 'hört talas' är märkligt, liksom att han tycks ha underlåtit att själva begära att få ta del av det. Han måste ju ha insett att de gudstjänster som brevet gällde hade letts av honom själv. B pekas också, som nämnts ovan, ut i följebrevet. Att B alltså inte skulle ha känt till att det riktats specifik kritik mot honom är alltså ytterst osannolikt.

Kommentarer till inledningen 'Beskrivning' i Bs skrift

B skriver: Församlingens ledning missade i detta fall att begära tillstånd från Domkapitlet för firande av temamässa, vilket vi vidstår, men anser inte att detta förbiseende i sig föranleder en så kraftig åtgärd som X Domkapitel vidtagit

Om en församling som tidigare utsatts för kraftig kritik för vad som skett utanför huvudgudstjänstens ram nu gör samma sak i en huvudgudstjänst, är det ingen liten sak att ansvarig präst 'missar' att begära tillstånd för detta. Som präst i Svenska kyrkan sedan många år är B mycket väl medveten om vad som gäller för huvudgudstjänster i annan ordning än kyrkohandbokens. Bs invändning styrker alltså Domkapitlets uppfattning att B inte uppfattar allvaret i det som skett, vilket innebär att just provotid är en lämplig påföljd.

Att B kritiserar sin chef för att denne inte sökt tillstånd är en undanfölykt eftersom tf kyrkoherden informerades först två dagar före gudstjänstens genomförande, fredagen före allhelgonahelgen, då det inte fanns några rimliga möjligheter att hinna söka detta tillstånd. Gudstjänsten måste ha varit planerad långt före, eftersom både kör och solister medverkade. Snarare kan man även här kritisera B, eftersom detta agerande, att informera sin chef i sista stund om något som han själv måste ha insett var kontroversiellt, bara gav kyrkoherden två möjligheter att agera: att acceptera gudstjänsten eller att ställa in den, med allt vad detta skulle ha inneburit av konflikter med dem som var inblandade i gudstjänstens genomförande. B försatte genom sitt agerande sin chef i ett så svårt läge att det närmast kan betraktas som obstruktivt.

Att B försöker förringa sitt ansvar genom att tala om sig själv som att han har 'medverkat i ett requiem i en musikgudstjänst' är inte trovärdigt.

1. Frågan om bönen för de döda

a. Grundfrågan

I Bs agenda finns som de första tre raderna i inledningsbönen på s 4 orden Vi ber för de hädangångna Guds tjänare som vi kommit samman för att minnas, styrka och trösta med våra böner och Herrens heliga Nattvard. Eftersom detta är själva öppningsfrasen framstår detta därmed som själva motiveringen för gudstjänsten. Frågan om bönen för de döda, och framför allt möjligheterna att påverka de dödas tillstånd, finns alltså i gudstjänstens själva utgångspunkt. Den inledande bönen fortsätter sedan i denna anda.

När det gäller bönen för de döda är den generella utgångspunkten i den teologi som är gängse i Svenska kyrkan att de dödas tillstånd inte går att påverka av de nu levande. Rötterna till detta teologiska ställningstagande går tillbaka till avlatsstriderna. Detta är alltså ingen marginell fråga utan är en central punkt i beskrivningen av relationen mellan levande och döda och mellan det synliga och det osynliga. Bakgrunden till detta har inget med rationalistisk teologi att göra utan är mycket äldre än så.

B hänvisar, till sitt försvar, till bekännelseskrifterna, nämligen Augsburgska bekännelsens apologin och Schmalkadiska artiklarna.

Helt korrekt, som B skriver, nämner Augsburgska bekännelsens apologi bönen för de döda: Vad det beträffar, att motståndarna åberopa fäderna till stöd för mässans hållande för de döda, veta vi, att de gamla tala om bön för de döda, som icke heller vi förbjuda, medan vi däremot förkasta, att Herrens nattvard hålles för de döda och anses verka redan därigenom att handlingen utföres (ex opere operato) (Svenska kyrkans bekännelseskrifter, s 286). Detta kan närmast betraktas som en sammanfattning av den kritik som riktas mot B: våra handlingar och böner kan inte i sig påverka de dödas tillstånd, men som människor kommer vi med vår nöd över livet och talar med Gud om våra kära. Att däremot påstå att vi kan styrka och trösta [de hädangångna] med våra böner och Herrens heliga Nattvard är just det som Apologin tar avstånd från, även om det i det dåtida historiska läget handlade om att mässan kunde utföras på jorden för att befria de avlidnas själar. I övrigt nämns knappast bönen för de döda i Apologin, och det går knappast att säga som B, att Apologin 'försvarar' bruket att be för de döda.

När det gäller Schmalkadiska artiklarna är Bs hänvisning felaktig. Bönen för de döda nämns inte här, endast en hänvisning till att Augustinus mor önskat att man skulle tänka på henne vid altaret och sakramentet. Schmalkadiska artiklarnas slutsats av detta är dock: Det går inte att göra trosartiklar av de heliga fädernas handlingar eller uttalanden (SvKBk, s 316). Framför allt finns inga belägg för möjligheten att påverka de dödas tillstånd genom mässan. I stället står det: Kristus [har] instiftat sakramentet endast för de levande (SvKBk, s 316).

Den marginella förekomsten av hänvisningar till bön för de döda i Apologin, okunnigheten om vad hänvisningen i Schmalkadiska artiklarna handlar om samt den helt felaktiga referensen till Augsburgska bekännelsen i Bs förra inlägga reser allvarliga frågor om varifrån Bs teologiska påståenden egentligen kommer. Prästen har ett teologiskt ansvar för det han eller hon förkunnar, och ju mer kontroversiella ståndpunkter prästen förfäktar desto djupare kunskaper kan avkrävas.

Det är riktigt att det i begravningsgudstjänsten förekommer en 'fridslysning' över stoftet, med lydelsen Ge honom/henne, o Herre, din frid och låt ditt eviga ljus lysa för honom/henne. I sitt sammanhang är det dock lätt att se att det som den språkliga dräkten försöker uttrycka är att vi, de levande, överlämnar den avlidna i Guds händer, i förtröstan på att detta är den yttersta tryggheten. Orden låter sig knappast lånas till en beskrivning att vi generellt tror att de döda utan denna bön skulle vara drabbade av ofrid och mörker. Detta är också omöjligt eftersom bönen är en 'standard-formulering' som används i alla begravningsgudstjänster. Innebörden är alltså att vi människor kommer med vår nöd och sorg och uttrycker vårt hopp och vår tro inför Guds ansikte.

Formuleringarna i Matteus agenda är helt annorlunda. Här talas det om att firandet av mässan skulle styrka och trösta de döda. Orden styrka och trösta är betydligt mer specifika än 'frid och ljus' och låter sig gärna beskrivas i sina motsatser. Den som behöver styrkas och tröstas är svag och sorgsen, något som givetvis är helt gripet ur luften när det gäller de döda. Och som dessutom mycket väl skulle kunna orsaka oro hos anhöriga över hur deras kära har det på den andra sidan. Att vårt firande av mässan skulle effektuera styrka och tröst för de döda finns över huvud taget inga bibliska belägg för. En av de fåtaliga beskrivningarna av de dödas tillstånd är Upp 7:16-17. Där sägs, om den stora skaran som står inför Guds tron: De ska inte längre hungra och inte längre törsta, varken solen eller någon annan hetta ska träffa dem. Ty Lammet som står mitt för tronen skall vara deras herde och leda dem fram till livets vattenkällor, och Gud ska torka alla tårar från deras ögon.

Att påstå något annat om de döda och dessutom mena att mässan skulle kunna vara ett medel för att påverka deras tillstånd är inte i enlighet med Svenska kyrkans teologi.

b. Frågan om det är någon skillnad mellan om en bön läses eller sjunges

Utifrån ett intellektualistiskt perspektiv kan det tyckas vara lätt att svara nej på frågan om det är någon skillnad mellan lästa och sjungna böner. Om man bara läser en agenda där all text finns utskrivet på svenska får ju alla ord samma tyngd. I praktiken kommer orden dock att få olika tyngd i själva gudstjänsten. Exempel från ytterligheterna gör detta tydligt: När en präst, den gudstjänstansvarige, proklamerar centrala ord ur kyrkohandboken, till exempel instiftelseorden, har detta naturligtvis en annan tyngd än när kören sjunger en latinsk text som inte föreligger i översatt form.

Skillnaden i tyngd när det gäller vem som yttrar orden beror inte på att prästen som person är viktigare än körmedlemmarna som personer utan att på att prästen i gudstjänsten har ett från

kyrkan delegerat ansvar som ledare. Detta ger just prästens ord en större tyngd.

När det gäller orden som används i exemplet så är det uppenbart att de lästa orden genom sin auktorisering, sin hörbarhet, sin fokusering kring den centrala bekännelsehandlingen – mässan – och sin språkliga begriplighet väger tyngre.

Bedömningen av ordens 'tyngd' är naturligtvis mer grannlaga än i så här tillspetsade exempel, men exemplet visar att man inte kan skapa en argumentationskedja av den typ som B försöker göra, där förekomsten av rekviem i Svenska kyrkan i allmänhet motiverar att man kan använda ett rekviem med tveksamt teologiskt innehåll som huvudgudstjänst och att varje ord väger lika tungt och att det därför inte spelar någon roll vem som säger eller sjunger vad och i vilket läge i gudstjänsten. Prästens ord väger extra tungt eftersom de är tydliga och hörbara, fästa vid de centrala punkterna i mässan och dessutom uttalas av den som har auktoriserat ansvar för teologi och gudstjänst.

När det gäller avsnittet om att firandet av mässan skulle styrka och trösta de döda har formuleringen dessutom karaktären av läroutsaga. Att den ansvarige prästen utsäger detta om gudstjänstens centrala handling är ingen liten sak. Orden avviker så markant från de gängse tolkningsmöjligheterna av nattvarden i Svenska kyrkans sammanhang att de antingen tyder på okunnighet eller på ett medvetet teologiskt ställningstagande till Svenska kyrkans lära. Bs upprepade försvar av orden antyder det senare.

2. Marias och helgonens förbön

När det gäller frågan om Marias och helgonens förbön uttrycker sig B medvetet missvisande när han antyder att Domkapitlets kritik skulle handla om att han 'tillbett Jungfru Maria eller några av Guds helgon'. Tillbedjan och 'bön till' är helt olika saker, vilket B säkert är fullt medveten om. Domkapitlets kritik handlar om just det som B medvetet har gjort, nämligen i huvudgudstjänsten vänt sig till helgonen med bön om förbön.

Seden att be helgonen om förbön förekommer i andra kyrkor och finns därför i begränsad mängd representerat i dokument som har tillkommit i ekumeniska sammanhang, som till exempel den ekumeniska tidegård där B hämtat bönen. Själva det ekumeniska dokumentets form innebär att man rör sig i gränstrakterna för vad som är uttryck för den enskilda kyrkans teologi, och det förekommer ur alla kyrkors perspektiv sådant som inte går att placera in i samfundets centrala bekännelsesammanhang. I det förekommande fallet handlar det då om Svenska kyrkans huvudgudstjänst.

Det är en central reformatorisk princip och inget teologiskt randfenomen att människan inte behöver medlare, företrädare eller ombud inför Gud, och detta har med grundläggande förhållanden i gudsbilden att göra. Jesus Kristus är Guds ansikte på jorden och Gud är genom den heliga Anden lika nära oss som vår egen andedräkt. När Gud känns avlägsen är kyrkans uppgift inte att placera in mellanhänder mellan Gud och människa utan att hjälpa människan att förstå, ta till sig och uppleva Guds närhet och kärlek. Införandet av mellanhänder får den motsatta funktionen: Gud avlägsnas från människan.

Att jämföra detta med förbön från medmänniskor är inte relevant. Skälet för att gå till helgonen med bön om förbön är att de inte är vilka som helst, annars finns det ingen anledning att vända sig till dem. En auktoritetsbedömning gör alltså att helgonen väljs ut – eller en bedömning att de står närmare Gud. När man ber en levande medmänniska om förbön beror detta på relation och förtroende.

Augsburgska bekännelsen, artikel XXI (Svenska kyrkans bekännelseskrifter, s 66), tar uttryckligen avstånd från seden att åkalla helgonen och att begära deras förbön. Augsburgska bekännelsens apologi till samma artikel (SvKBk, s 242-250) utlägger detta ännu tydligare och tar med skärpa avstånd från de bruk som B förespråkar. Schmalkaldiska artiklarna är ännu hårdare i sin bedömning (SvKBk, s 318-319). Apologin medger, som Y skriver, att helgonen ber för kyrkan, men tar detta som utgångspunkt för att säga att trots detta ska vi inte vända oss till dem (SvKBk, s 243). Skälet som Apologin anger gäller än i dag: [...] åstadkomma de därmed att människorna sätta större tillit till helgonens barmhärtighet än till Kristi, ehuru Kristus bjudit oss att komma till sig, men icke till helgonen (SvKBk, s 245). Apologin skriver också: Ty vi veta, att vi böra sätta vår förtröstan till Kristi förbön, emedan Guds löfte gäller endast denna (SvKBk, s 247). Apologin får sammanfatta ärendet: Och även om vi inbilla oss, att man på ett synnerligen måttfullt sätt lär om åkallandet av helgonen, så fråga vi oss likväl, då detta åkallande är ett mycket fördärligt föredöme, varför man nödvändigtvis ska försvara detsamma, då det icke är av Gud påbjudet eller har något stöd i Guds ord,

ja inte ens i de gamles skrifter (SvKBk, s 247).

I kyrkan och folkfromheten finns en rik flora av olika uppfattningar, bönespråk och fromhets-traditioner. Detta är en rikedom. Ibland väljer vi också i själavårdens slutna rum att följa människor i tankegångar som ligger i teologins utkanter. Kärleken till människan och respekten för att Gud är större än våra föreställningar gör att vi ibland också talar de bönen språk som känns främmande. Detta motiverar dock inte att kyrkans vigda företrädare lyfter in detta i kyrkans huvudgudstjänst.

3. Kollektbönen med bön för de döda

För sakfrågan om bönen för de döda, se ovan, punkt 1. När det gäller tolkningen av det anförda partiet är Bs läsning tänkbar, även om det kanske inte förefaller som den troligaste.

Om Bs skrivning i klagoskriften därmed ska tolkas som att han tar avstånd från tanken på att kyrkans bön och offer påverkar de dödas tillstånd finns det all anledning att räkna honom det till godo i en helhetsbedömning.

4. Användandet av olja

Användandet av olja har inte i sig varit föremål för kritik, endast sättet att använda det, som det framgår av agendan. De förtydliganden som klagoskriften innehåller gör att Domkapitlet accepterar Bs förklaring och beskrivning av hur detta hanterades i gudstjänsten.

Domkapitlet anser dock att ordet 'invigd' om oljan är tveksam, men eftersom ordet ibland används i liknande sammanhang för avskiljande av föremål för liturgiskt bruk kan detta i sig inte ligga till grund för kritik.

Att det finns märkliga teologiska föreställningar om oljan i Bs teologiska sammanhang illustreras dock av ett utdrag ur Den heliga oljesmörjelsens officium, den gudstjänst som föranledde Domkapitlets förra ingripande. I en bön på s 22 står: Du som tillhandahöll olivträdet frukt till fullbordan av Dina heliga sakrament, Du som genom denna olja, fylld med den Helige Andes kraft, vill skänka oss oförgänglighetens smörjelse, ett rättvisans vapen, ett skydd mot alla sjukdomar, ett försvar mot den onde fiendens alla anslag och en förlossning från all ondska, åt alla dem som i tro smörjes med den och tar del av den.

5. Instiftelseorden

Instiftelseorden, som ibland också kallas 'instiftelseberättelsen', är en teologiskt helhet som omfattar en enkel ramberättelse och själva Jesusorden. I den svenska kyrkohandboken lyder dessa ord, som läses av prästen:

P Den natt då han blev förrådd
tog han ett bröd, tackade,
bröt det och gav åt lärjungarna och sade:
Tag och ät.
Detta är min kropp
som blir utgiven för er.
Gör detta till min åminnelse.
Likaså tog han kalken, tackade,
och gav åt lärjungarna och sade:
Drick av den alla.
Denna kalk är det nya förbundet genom mitt blod
som blir utgjutet för många, till syndernas förlåtelse.
Så ofta ni dricker av den,
gör det till min åminnelse.

B menar att Domkapitlet blandar ihop offertoriet med instiftelseorden. I Bs egen agenda finns en text med rubriken Instiftelseord. Denna text lyder i sin helhet (med bokstäverna P [präst], D [diakon] och A [alla] som markering av vem som läst vad:

D Låt oss vara uppmärksamma! Låt oss vända oss mot öster!
Kristus kommer för att ge sig själv till föda åt alla trogna!
Han, vår Herre och Gud och Frälsare,
instiftar för oss och för vår frälsnings skull
detta stora och gudomliga Mysterium,

- Då Han står i begrepp att överlämna sig själv
till döden för världens liv.
Han tar bröd
i sina rena, obefläckade, välsignade och livgivande händer.
Han ser upp mot himmelen, till Dig, sin Fader och allas Herre.
- D Han tackar. Han välsignar det. + Han helgar det.
Han bryter det
och ger åt sina heliga lärjungar och apostlar och säger:
- P Tag och ät av det alla, ty detta är min Kropp,
som bryts för er och för många, till syndernas förlåtelse.
Gör detta till min åminnelse
- A Amen, Herre, barmhärtige Gud:
skänk åt de döda den eviga vilan. +
- D Likaså tar Han, efter måltiden, kalken,
och blandar i den av vin och vatten.
Han tackar. Han välsignar den. + Han helgar den.
Han smakar av den
och ger åt sina heliga lärjungar och apostlar och säger:
- P Tag och drick av den alla,
ty detta är mitt Blod av det nya förbundet,
som utgjuts för er och för många, till syndernas förlåtelse.
Gör detta till min åminnelse.
- A Amen. Herre, barmhärtige Gud:
Skänk åt de döda den eviga vilan. +

Bs invändningar är uppenbart felaktiga. Instiftelseorden innehåller egna tillägg och utsmyckningar.

6. Frågan om offer

Hänvisningen till 'offer' återfinns i det avslutande tillägget till nattvardsbönen. Det aktuella partiet lyder:

Vi bönfaller dig, allsmäktige Gud:
Sänd Din ängel att på alla våra hädangångnas vägnar
bära fram detta vårt offer på Ditt altare i himlen
inför Din Gudoms oändliga härlighet,
Dig till behag och de hädangångnas själar till tröst,...

Flera saker finns att säga om detta parti av bönen:

För det första är det fullständigt gripet ur luften att änglar skulle bära fram vår nattvard på ett himmelskt altare. Att en präst i Svenska kyrkan kan be på detta vis i en huvudgudstjänst är, oaktat alla andra punkter, skäl nog för att ifrågasätta vederbörandes teologiska kunskaper och omdöme.

För det andra är hela läran om nattvarden som ett offer i nuet så grumlig, belastad med historiska kontroverser och problem att det är en självklarhet för en präst i Svenska kyrkan att inte uttrycka sig på detta sätt om nattvarden.

För det tredje är det helt otänkbart att påstå att detta offer skulle framföras å 'alla våra hädangångnas vägnar'. Det finns inget annat sätt att tolka detta än genom det medeltida merittänkandet, en av de faktorer som var absolut central för reformatorerna att bekämpa. Det är möjligt att B inte menar detta, men vad menar han då med dessa ord?

För det fjärde är tanken på att vi skulle frambära nattvarden som ett offer 'Gud till behag' ett påstående som associerar till samma medeltida teologi.

För det femte återkommer här tanken på att mässan skulle firas 'de hädangångnas själar till tröst', dvs. att våra handlingar påverkar de dödas tillstånd. Denna fråga har redan utretts (se ovan, punkt 1).

Sammanfattningsvis är detta parti så teologiskt laddat med företeelser som strider mot den reformatoriska ansats som ligger till grund för Svenska kyrkans teologi att det är närmast obegripligt att B inte inser det, utan går i försvar.

Biskop och domkapitel har att utöva tillsyn över såväl teologiska som pastorala aspekter av

prästernas arbete och liv. Kyrkoordningen säger specifikt att en av biskopens uppgifter är att ha ansvar för att evangelium förkunnas rent och klart och för att sakramenten förvaltas enligt kyrkans bekännelse och ordning samt att svara för ledning och tillsyn (KO 8 kap. 1 §, punkt 2 och 3).

Det som gör Bs agerande allvarligt är av teologisk natur, och det handlar just om evangeliets förkunnelse och sakramentens förvaltning. Grundläggande reformatoriska värden står på spel, och detta är reformatoriska värden som har sin grund redan i den kamp Luther själv förde. Det handlar om:

att människan är trygg i Guds händer efter döden och att de levandes agerande i detta livet inte påverkar de dödas tillstånd. Varken i positiv eller negativ bemärkelse.

att människan inte behöver företrädare inför Gud.

att nattvarden inte är ett offer som firas i dag.

Som försvårande omständigheter kan anföras:

att detta har ägt rum inom huvudgudstjänstens ramar vilket inte bara handlar om att den tidigare kritik som riktats mot B nonchaleras utan också om att detta flyttas in i huvudgudstjänsten.

att B underlåtit att ge sin chef rimliga möjligheter att bedöma gudstjänstens innehåll och agera.

att de svar B ingett till domkapitlet avslöjar att han inte inser allvaret. Detta syns i den raljanta tonen i det första inlägget och i försöken att marginalisera sitt ansvar i det andra inlägget.

Domkapitlet vill betona att de exempel som lyfts fram är de som uppenbart strider mot Svenska kyrkans lära. Men detta är snarast att betrakta som toppen på ett isberg. I den kritiserade gudstjänsten kan man redan av agendan se att bildspråk, associationsbanor, ordval etc. skapar en helhet som ligger mycket långt från det som en församling har rätt att förvänta av en huvudgudstjänst i Svenska kyrkans ordning. Även om avsteg från kyrkohandboken kan beviljas och gudstjänstutveckling uppmuntras också i huvudgudstjänsten så måste helheten stå i samklang med det som går att uppfatta som Svenska kyrkans sammanhang.

I detta sammanhang är det viktigt att det är just huvudgudstjänsten som drabbats. I X stift pågår gudstjänstutvecklingsarbete i många former, och det finns både förståelse och tolerans för att församlingarna måste få skapa gudstjänstliv som tar ut svängarna. Matteus speciella gudstjänstliv har till största delen uppskattats, även om det fått kritik vid ett tidigare tillfälle.

Att samma typ av problem nu också spritt sig till huvudgudstjänsten tyder på att allvaret inte uppfattats.

Av Cs kommentar i sitt utlåtande ser man att obehaget i att delta i dessa gudstjänster varit så stort att vederbörande valt att ta ledigt för att slippa delta i gudstjänsterna. Detta visar att problemet är mer djupgående än enskildheter vid detta gudstjänstillfälle.

Man måste i detta sammanhang göra en skillnad mellan diskussionen om vad som är tänkbart i en kristen kontext och vad som är tänkbart i Svenska kyrkans sammanhang. Allt som är möjligt i en kristen kontext är inte möjligt i Svenska kyrkans gudstjänst. Kyrkorna är olika och måste så få vara. Utan tvekan tar vi i de ekumeniska kontakterna intryck av varandra och kyrkornas erfarenheter rör sig över gränserna. Av en präst i Svenska kyrkan krävs dock förståelse för att de egna ekumeniska impulserna inte okritiskt och i obegränsad mängd kan överföras till den egna församlingen. Det finns sådant som är tänkbart i kristna sammanhang, men det innebär inte att det är möjligt i alla sammanhang och i somliga fall är det inte ens tillåtet. B har utifrån sin bild av vad som är tänkbart överträtt gränserna både för vad som är möjligt, när det gäller gudstjänstens helhetsintryck, och för vad som är tillåtet, när det gäller de enskilda punkter som klandras av domkapitlet. Om B hade varit präst i ett annat samfund hade bilden varit en annan, men detta är Svenska kyrkan.

B menar att tidigare varning inte nått fram till honom, något som Domkapitlet anser osannolikt (se s 1). Detta har dock ingen betydelse för påföljden i det nuvarande fallet eftersom Bs inlaga visar att han vidhåller de teologiska positioner som ligger till grund för kritiken."

Biskopsmötet yttrade sig på begäran av överklagandenämnden i ärendet och anförde följande:

"Biskopsmötet har tagit del av handlingarna i ärendet och yttrar sig här över de läromässiga aspekterna. I flera passusar hänvisar komminister B till att domkapitlet och biskopen bort undervisa honom om vad som gäller för huvudgudstjänst och om liturgiska uttryck. Det är biskopsmötets uppfattning att prästvigd person har skyldighet att själv införskaffa sådan kunskap.

Biskopsmötet har inget att invända mot vad X domkapitel har anfört som läromässigt stöd för sitt beslut.

Biskopsmötet vill särskilt framhålla som oförenligt med svenska kyrkans tro, bekännelse och lära:
att man genom bön och nattvardsfirande kan påverka de dödas tillstånd
att i huvudgudstjänst använda annan nattvardsbön än Kyrkohandbokens
att låta diakon läsa instiftelseorden."

Byttrade: "Biskopsmötets yttrande, som efterfrågats av Överklagandenämnden, fyller mig med viss förvåning och en stilla undran om Biskopsmötet verkligen fått ta del av mitt överklagande in extenso. Till att börja med konstaterar man nämligen att jag i flera passusar påstår att domkapitlet och biskopen bort undervisa mig om vad som gäller för huvudgudstjänst och om liturgiska uttryck. Varken jag eller ett antal kunniga teologer som läst igenom samtliga handlingar i fallet kan hitta några sådana passusar.

Däremot konstaterar jag på ett flertal ställen i handlingarna att om jag misstagit i någon av de läromässiga aspekterna, så förklarar jag mig villig att på dessa punkter ta emot mer undervisning från biskop och domkapitel. Detta bedömer jag vara två helt olika saker. Det är självklart, precis som Biskopsmötet konstaterar, att en prästvigd person har skyldighet att själv införskaffa sådan kunskap som rör utformandet och utförandet av huvudgudstjänst, men det var ju inte riktigt detta som själva saken gällde.

Jag har alltid utfört mitt prästupdrag i nära samförstånd med min vigningsbiskop biskop em. Y och andra kunniga teologer, teologie professorer, prostar och domprostar som alla varit en grundläggande del av min utbildning under de första årens arbete som präst. I de frågor som nu föranlett X domkapitel att anklaga och sedan döma mig, har jag dessutom hela tiden uppmuntrats av min vigningsbiskop och ett antal erfarna teologie professorer och teologie doktorer, som försäkrat mig om att det snarast är biskopens och domkapitlets i X tolkning som ligger vid sidan av såväl kyrkans bekännelse som den aktuella traditionen i vår kyrka idag och som även i flera citat som jag refererat till i mitt överklagande klart ställt sig på min sida i denna 'teologiska strid'. Saken har också behandlats i den kyrkliga pressen och diskuterats i forskarseminarier på teologiska fakulteten i Uppsala, där det vid samtliga tillfällen konstaterats att det inom kyrkan idag råder olika synsätt i dessa frågor och att det väl snarast är X domkapitel som avviker från klassisk luthersk bekännelse, så t.ex. i sin nattvardsteologi såsom den utlagts i de handlingar som härrör sig till detta ärende. Allt detta sagt, förnekar jag å det bestämdaste att jag försökt urskulda mina handlingar genom att påstå att X biskop och domkapitel borde undervisat mig bättre i vad det innebär att som präst leda gudstjänst. Att jag förklarar mig villig att, utifall jag så brutit med kyrkans bekännelse, ta emot tillrättavisning från biskopen, bedömer jag inte vara samma sak.

För övrigt, måste jag konstatera, att det normala i sådana här fall, borde varit att biskopen i X eller kunnig teolog utsedd av henne, i ett tidigt skede, hade kallat mig till samtal i dessa frågor för att utröna vad som hänt, för att efterhöra mina egna funderingar i dessa frågor och vid behov ge mig råd och/eller tillrättavisning. Det är ju detta som tillkommer biskopen i sin roll som 'prästernas präst'. Med sorg får jag dock konstatera, att inget sådant initiativ från biskopens sida någonsin har tagits under hela denna process innan domen avkunnades - - -

Biskopsmötet konstaterar vidare i sitt yttrande, att de särskilt anser tre saker som oförenliga med svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, nämligen
att man genom bön och nattvardsfirande kan påverka de dödas tillstånd
att i huvudgudstjänst använda annan nattvardsbön än kyrkohandbokens
att låta diakon läsa instiftelseorden

Det är dessa punkter som får mig att undra över hur mycket av mitt överklagande som Biskopsmötet haft kännedom om. För att börja med det mest självklara, så har ju den tredje punkten, om diakons läsande av instiftelseorden, redan av X domkapitel i stort sett avförts som åtalpunkt, då man accepterar förklaringen att så inte skett. I mitt överklagande har jag nogsamt förklarar, vilket också klart framgick av den aktuella agendan, att någon diakon aldrig läst instiftelseorden i någon av de gudstjänster jag lett och mig veterligen aldrig i någon av de gudstjänster som letts av de andra prästerna i M heller. Domkapitlet har även godtagit förklaringen från de två diakoner som medverkade i gudstjänsten att de inte läst instiftelseorden och domkapitlet har därför också fullkomligt frikänt de båda diakonerna från de anklagelser som riktats mot dem. I denna punkt är jag alltså fullt ense med både X domkapitel och Biskopsmötet. Då X domkapitel som sagt redan strukit denna punkt i sin dom, finner jag det ytterst märkligt att Biskopsmötet ombedes att uttala sig i denna

fråga.

När det gäller den andra punkten, den om användande av alternativa nattvardsböner, vill jag även där, till fullo ansluta mig till och stryka under vad Biskopsmötet anser och ännu en gång påpeka att något sådant aldrig skett i de av mig ledda huvudgudstjänsterna. Den aktuella gudstjänsten firades som temamässa, vilket jag tydligt förklarat i mitt överklagande där jag också nogsammt redogör för omständigheterna kring detta och i en temamässa råder större frihet i samtliga moment enligt kyrkohandboken. Så sker regelbundet i stora delar av svenska kyrkan och i X stift i bl.a. Allhelgonamässan och Ökenmässan, gudstjänster som annars brukar framhållas som goda exempel. Faktum är att den nattvardsbön som användes av mig i den aktuella temamässan, nästan är en ordagrann kopia av delar av den nattvardsbön som används i Ökenmässan i Is församling och på andra ställen. Det är ytterligt svårt för mig att förstå varför denna nattvardsbön då inte kan användas av mig i en temamässa i M kyrka.

När det så gäller den första punkten i Biskopsmötets yttrande, den om böner för de avlidna, så har jag redan tidigare vidstått att vi på denna punkt kunde anlagt ett mer pastoralt förhållningssätt i den aktuella gudstjänsten och att de formuleringar som användes kunde bädda för missförstånd som inte var avsedda. Att denna enda punkt dock föranleder ett så för omständigheterna hårt straff som det som avkunnats av X domkapitel finner dock jag och ett antal andra kunniga teologer i min referensgrupp såsom orimligt, speciellt då inga samtal med vare sig mig eller någon annan ansvarig och biskopen föregått detta beslut.

Till yttermera visso, vill jag ännu en gång påpeka att de böner som här avses, innehållsmässigt knappast skiljer sig från de böner som redan finns i svenska kyrkans bönbok, psalmbok och andaktsböcker och att vi, vilket biskop Y och ett flertal teologie professorer redan påpekat, ber för de döda vid varje begravning, med ord som, om än försiktigt, söker påverka de dödas tillstånd – vi ber om frid och om ljus för de avlidna och inte om ofrid eller mörker. Utgångspunkten för de böner som användes i den aktuella temamässan var också de sörjandes situation, vilket jag tror att domkapitlet inte riktigt förstått. Vi bad följaktligen om frid och tröst för dem som sörjer, att vi som lämnats kvar skall kunna finna ro i vårt hopp att de som gått före oss vilar hos Gud, självklart inte så som vi vill utan som Gud vill, 'enligt Din vilja, Gud', vilket klart utsades ett flertal gånger under gudstjänsten. Att tolka detta som att vi sökt påverka de dödas tillstånd, så att säga vid sidan av Guds vilja, är en grov feltolkning, vilket också står klart för alla som medverkade vid gudstjänsten. De böner som användes i denna temamässa var också till delar hämtade ur Tidegården – Kyrkans dagliga bön, som även om den inte har ställning som officiell handbok i svenska kyrkan, ändå beställdes av en kyrklig nämnd och godkändes för bruk i svenska kyrkan av dåvarande ärkebiskopen, som vi också konsulterat sedan denna frågeställning dykt upp. Att det är olämpligt eller t.o.m. förbjudet att använda böner ur denna tidegård vid t.ex. temamässor och andra gudstjänster, är åtminstone för mig en nyhet, där jag i så fall har brutit i mitt liturgiska omdöme.

De övriga åtalspunkterna i detta ärende har tydligen inte Biskopsmötet blivit ombett att yttra sig över, så dessa lämnar jag åt sidan i detta yttrande och hänvisar där till vad jag tidigare sagt i mitt ursprungliga överklagande."

Svenska kyrkans överklagandenämnd (Elisabeth Palm, Kenneth Nordgren, Hans-Olof Hansson, Sture Johansson och Karl-Erik Olsson) anförde i beslut den 5 oktober 2009:

Enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen, får domkapitlet förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om prövotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen skriftlig erinran, om denne

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant han eller hon har fått veta under själavårdande samtal,
3. på grund av sjukdom eller av annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.

Om domkapitlet beslutar om prövotid ska den pågå tre år. Om prästen under prövotiden på nytt visar sig olämplig för sitt uppdrag ska han eller hon förklaras obehörig.

Som Överklagandenämnden tidigare har gett uttryck för, måste det ställas stränga beviskrav när det gäller en så ingripande åtgärd som att förklara någon obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, se Överklagandenämndens beslut 1/08 med hänvisningar. Nämnden har även redovisat vilka grundläggande principer som ska iakttas vid handläggning av obehörighetsärenden. Samma beviskrav och principer gäller alltså och bör givetvis iakttas också vid andra former av ingripande enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen. – Överklagandenämnden kan fastslå att det inte framkommit något som tyder på att domkapitlet inte skulle ha iakttagit dessa grundläggande principer.

Inledningsvis konstaterar Överklagandenämnden att domkapitlet i ett tidigare tillsynsärende avseende M församling funnit att gudstjänster som hölls i Mikaelsskapellet under passionstid/påsk 2007 avvikit från vad som ryms inom Svenska kyrkans gudstjänstliv i sådan grad att det stred mot vigningsuppdraget. Det beslut som fattades i ärendet den 20 juni 2007 tillställdes kyrkoherde och församling den 26 juni 2007 tillsammans med ett följebrev från biskopen. I följebrevet skrev biskopen särskilt att hon förutsatte att kyrkoherden talade med "B och ev. andra berörda präster". Mot denna bakgrund finner Överklagandenämnden att B rimligen måste ha känt till den kritik som riktats mot honom för utformningen av gudstjänster under passionstid/påsk 2007.

När det gäller den i ärendet aktuella rekviemhögmässan i M kyrka som B ledde på Alla själars dag den 2 november 2008, är det i ärendet klarlagt att det under gudstjänsten förekom böner och utformning av nattvardsmoment i enlighet med vad domkapitlet slutligen har lagt honom till last samt att det var fråga om församlingens huvudgudstjänst.

Domkapitlet har i sitt beslut och framför allt i sitt yttrande till Överklagandenämnden ingående redogjort för hur det som förekommit avviker från Svenska kyrkans gudstjänstbruk och tradition och strider mot Svenska kyrkans lära. Biskopsmötet, som haft att yttra sig över de läromässiga aspekterna i ärendet, har inte haft något att invända mot vad domkapitlet "har anfört som läromässigt stöd för sitt beslut". Överklagandenämnden finner inte skäl att göra någon annan bedömning än domkapitlet och Biskopsmötet i dessa hänseenden.

De avvikelser från Svenska kyrkans gudstjänstbruk och tradition som förekommit är av allvarligt slag och visar att B inte har tagit till sig den kritik som riktats mot församlingen och honom i det tidigare tillsynsärendet. Dessa förhållanden innebär att B har underlåtit att följa Svenska kyrkans ordning och brutit mot sina vigningslöften. Överklagandenämnden instämmer i domkapitlets bedömning att omständigheterna är sådana att B bör föreskrivas en prøvotid för fortsatt behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Överklagandet ska följaktligen avslås.

Överklagandenämndens beslut: Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Sökord: Obehörighet, Prövotid

Ärendenummer: ÖN 2009/13

Beslut 24/09